

Søren Jessen: Vildnisset, Gyldendal, 2010



Vildnisset er den første voksenroman, VIA CFU har i udlånssamlingen af Søren Jessen. Det er spændende for læseren at bevæge sig ind i hans fortællingers univers. Hvad er forskellen på en ungdomsbog og en voksenbog? I nogle tilfælde kan denne skelnen være rigtig vanskelig, men i roman vil jeg hævde, at tekstens større kompleksitet end i ungdomsromaner ikke findes i ordene, sætningerne, handlingen eller andre ydre forhold, men i det usagte. Hvis man læser denne roman for pålydende, vil der ikke være meget drama.

Jens er 11-13 år, flyttet fra Sønderborg til Tjørring Bakke lidt uden for Herning. Faren er distriktschef for et isfirma, moren på kontor. Hjemme i den varme sommer 1975 er der jeg-fortælleren Jens og storesøsteren Marianne, der ikke er helt som andre børn. Idyl er ikke det rigtige ord for stemningen hjemme hos familien. Faren kommer ikke altid lige hjem fra arbejde. Han vender vist rimelig ofte ind på Vildnisset, et skummelt værtshus i Lundgårdscentret. Jens forestiller sig, at Vildnisset er som junglen Tarzan færdes i, når han bevæger sig gennem skoven for at redde dyr og Jane. Også legene med Torben, naboens let overvægtige dreng går ud på at udforske både prærien, de dybe skove, slå indianere ihjel og udforske floden, der vist ender ude i Gødstrup sø. Floden kan

have forskellige navne og turen på tømmerflåden bliver en af de mere oplevelsesrige for begge drenge. Jens tegner også, mest drabelige kampe mellem kavaleriet og indianerne.

På overfladen en sorgløs barndom med en god ven, en rar og omsorgsfuld familie og længsel efter en afdød morfar fra Sønderborg. Men under overfladen lurker katastroferne – alle steder.

Hvad skal eleverne lære?

Fælles mål 2009

Slutmål efter 10. klasse

Sprog, litteratur og kommunikation

- vise indsigt i samspillet mellem genre, sprog, tekst, indhold og situation
- demonstrere et analytisk beredskab over for tekster og andre udtryksformer
- gøre rede for og anvende forskellige genrer, fremstillingsformer, fortælle teknikker og virkemidler
- vise indsigt i både genrers og enkelte forfatterskabers særpræg

Eleverne skal lære om og arbejde med genren med sproget og med analyse af det 'sagte' og det 'usagte' i Vildnisset

Undervisningsideer

For du læser:

Omslag: tøm billedet for betydning og kom med første bud på, hvad bogen handler om.

Flapper og bagside: læs og skriv 5-10 linjer om, hvad bogen handler om nu og kom med de første bud/hypotese på, hvad den drejer sig om.

Bagsiden angiver flere lokaliteter: begynd at lave et kort over steder i bogen - tegn kortet færdigt under læsning af bogen.

Stop læsningen efter 1. kapitel og læg informationer fra dette kapitel til omslagets informationer og kom med endnu et bud på hvad romanen handler om og hvad den drejer sig om

Læs bogen med de tanker I har gjort jer ved arbejdet med omslaget og bekræft/afkræft jeres hypoteser

Anslag og præsentation

Om kapitel 1 – En bil holder skråt s. 5 - 14

Hvilke betydninger har Vildnisset?

Hvilke betydninger har begrebet Ingenmandsland for Jens

Beskrivelse af jeg-fortælleren Jens

Fortæl det du ved om Jens' far –

Morfar – taler om krigen og ingenmandsland, det land der er mellem to hære i krigen, morfaren dør

Undervejs i bogen

mormor – er blevet dement. Bor i Sønderborg

Torben er nabodrengen i Herning. Ham leger Jens opdagelse og kavalerist med; med spyd og masser af indianere der skal hugges ned for fode

Herning (Tjørring) flytter familien til fra Sønderborg

Til læreren:

I anslaget som fylder kapitel 1 introduceres konflikten og temaerne i romanen. Farens drikkeri og utroværdighed, Jens' drømme og forestillinger krydret med morfarens beretninger og skrøner fra verdenskrigen (første) og et langt liv, Jens' udvikling fra lille dreng til be-tween, legekammeraten Torben og dennes familie. Kapiteloverskriften –en bil holder skråt – siger meget om bogens overordnede tema; at vokse op med en alkoholiseret far.

Man kan bruge meget tid på at introducere eleverne til bogen gennem anslag og præsentation og det kan anbefales at bruge en del tid på det, da det kan være med til at spore eleverne ind på romanens tone og de motiver, der driver Jens og de andre vigtige personer til at foretage sig det, de gør.

Kort parafrase over indholdet. Eleverne kan under læsningen fastholde læsningen gennem at skrive stikord til indholdet. Herunder kan I se mine.

Kapitler:

en bil holder skråt – præsentation, leg med Torben i det grønne område, de bedste is

Ulv – middag uden far, middag med kartofler og brun sovs, Marianne og fortælleren Jens leger kat og flåde på et stormpisket hav, hvilket dyr er det sejeste? Ulv - Wolf

Katastrofen – flytning fra Sønderborg til Herning, farvefjernsyn og Tarzan, morforældre, fra lejlighed til hus

Flammer – astronomi og stjernkikkert, Jens om sig selv og om at spise kartofler med persillesovs eller brun sovs, ærinde til kiosken efter cigaretter til faren. Tommy har stukket ild til cykelskuret på Lundgårdskolen(?)

Saturns ring - sommerferie og pasning af storesøster Marianne (buler), fødselsdag, hvor faren igen kommer for sent, dufter af violer og bilen holder skævt; fødselsdagsgave: stjernebillede, som faren har købt af en på Vildnisset

'Miss fest i gaden' – Sommer-vejfest med mor som Miss fest i gaden, morgenen efter vågner Jens ved skrig og skral og moren der anklager faren om ikke at kunne holde fingrene ved sig selv

Røntgenblik – dagen derpå, far kører væk, mor låser sig inde i soveværelset, Jens leder efter far, finder ham ikke, lægger puslespil sammen med Marianne, hun ødelægger den vigtigste brik, far kommer hjem, mor laver ris i stedet for kartofler, far er borte om natten

Tømmerflåden – ekspeditionen med tømmerflåden ude på åen – fortællingen om morfar og snekaoset i Schweiz, Gødstrup sø og farerne ved drukning, Jens redder både Torben og tømmerflåden i land. Nogen mennesker er ikke egnede til at udforske verden.

Meteornedslag - er de dårlige stemninger i familien, der vel kulminerer, da moren vil flytte hjemmefra en uges tid. Ind til Connie i Herning. Et stjernes kud i kikkerten får ham til at ønske, han har virkeligt brug for det.

et afsnit, hvor Marianne og Jens leger sammen med Michael og hans lillesøster; et flot og velskrevet afsnit med dartspil, bombefly, boksning og far, mor og børn (side 93-96)

Englehop og armbøjninger - mor flytter hjemmefra, far laver mad og forsvinder ud til noget det meste af tiden, Jens prøver at redde familien ved at lyve for mor, men Marianne siger sandheden og mor kommer hjem. Jens henter far hos Heino. Et godt kapitel til om forældresvigt. (far-svigt)

Hvem er det han flygter fra? – i starten virker det som moren og hendes krav om at være mand og far, men det er også børnene og det at have ansvar som sådan.

Et spørgsmål om tid – 'hemmeligheder er skudt op som indianere' (s.107) – familien er samlet – Jens vil på ferie hos mormor, men må ikke for mor, Torben og Jens løber ud i aftenen og sætter en bil i gang hos bilhandleren på Tjørring bakke; den kører ind i en lygtepæl. Jens får en bule i panden.

Forsvarsløse som regnorme – både Torben og Jens' spyd er gået tabt på den store ekspedition til Gødstrup sø, så nu skal de anskaffe sig nye til nye slag mod indianerne i mosen neden for Tjørring. Sure tæer og dårlig stemning i stuen. Hvilken stjerne er smukkeste. Det finder hverken Torben eller far ud af. De er alt for sjuskede.

Onkel Kuksi – Jens har fået lov til at komme på ferie hos den senile mormor, onkel Kuksi, farens bror skal køre ham derned. For første gang uden at Jens bliver køresyg på den lange biltur. Kuksi i er anderledes end faren, kommer med sjove gaver, klager over myndighederne; skriver læserbreve.

Dødsstuen – på ferie hos mormor. Ser ind i den pæne stue, hvor ingen kommer – den er som en dødsstue – ser levende ud som de døde, men er det ikke. Er mormor rask? Fortællingen om morfars mærkelige ur.

Under virkeligheden – mormor bliver mærkelig ind i mellem. Hun kan pludselig ikke genkende Jens. Siger mærkelige ting. Men moren taler med hende i telefon fra Herning. Og der er ikke noget galt. De går

en tur og de får is fra fjenden Frisko is. Jens tænker på en underlig fortælling om postbuddet og dørene, der ændrede virkeligheden, når man kom igennem dem

Mider og orm – Jens er blevet forkølet efter turen dagen før med regn og rusk og for lidt tøj. Mormor finder mider og orm i al melet. Og Jens bliver låst inde i stuen uden mad. Han er derinde og mormoren vil ikke kendes ved ham. Hun er vist bange for, at der skal gå mider i ham. Han kan ikke komme ud. Mormoren kommer med mad, der er halvt fordærvet. Han får feber, sover, har feberfantasier mm, bliver nødt til at lave i potteplanten. Mormoren er en slags heks, der holder ham spærret inde. Han fantaserer om morfaren og kortet over Europa.

Lort, rent ud sagt – så kommer mor. Hun henter Jens. De skal køre i tog fra Sønderborg og til Herning. Det bliver stort. Men først opdager hun lugten i stuen. Lort, rent ud sagt. Jens fortæller ret lidt om opholdet i stuen. Moren tror vist ikke på ham. Hjemme skal de i gang med tilbygningen. Da mormor og mor taler i telefon opdager moren, at Jens talte sandt! Hun vidste ikke, at han havde været på ferie. Naboens Torben har fået hund. Så har de også den at lege med.

På patrulje – huset bygges til, så det skal blive et slot, Jens skal med på tur med den store is-lastbil, på tur mod vest til Søndervig, Lemvig, Holstebro, Vildbjerg og mange andre steder, far og Viggo drikker kolde øl undervejs, Jens skal blive i bilen – må ikke komme med ind, I Vildbjerg er faren inde hos en vanskelige kunde, men Viggo og Jens kører til andre kunder; så må Jens godt komme med ind. Det har vistnok været en vanskelig kunde i Vildbjerg for far har løsnet sit Frisko-slips

I dag er jeg usårlig – Mig og Torben møder Tommy, Johnny og Keld da de leger kavalerister med spyd og det hele – kavalerister og spyd..?, de må knække spyddene, hvem er Tommys far egentlig – hvor bor han osv? Jens sover hos Torben, de leger ovre ved de store projektører ved Holstebrovej, Jens er velopdragen overfor Torbens forældre, moren retter på hans sprog

En klovn fra helvede – i skole igen, Bodil kigger det meste af tiden på Jens, men han kan ikke lide det, de leger med Bodil (med King og de får en is), varmen sætter rekord, King graver fyldte ølflasker op ude i haven, rejsegilde, Rie er der også, Rie siger at faren har en datter i Vildbjerg, tilbygningen er færdig og dagene er blevet kortere, dårlig

stemning hos Torbens familie – Jens viser sit trick med snapsen på det helt forkerte tidspunkt

Som man siger – Torbens forældre skal skilles, faren skal være længere på arbejde. Man har sine anelser, som man siger (Jens), Jens får ikke sagt farvel til Torben da de flytter, geografi i skolen og den afrikanske flod Zambezi, bilen holder igen skævt i indkørslen. Forældrene skændes, faren slår moren, dagen efter har moren solbriller på og faren kommer ikke hjem,

Ismand – i skolen hvor de råber ismand til et kyssende par, Vildnisset, Heino og Tommy, der har fået rigtig mange tærsk af far Heino, i Vildnisset igen – og nu ser han dets sande bedrøvelige og farlige ansigt

Et sort brev - hvad står der i brevet? branden i Vildnisset, flygter ud langs den store Zambeziflods bredder helt ud til søen med et højt ulvehyl ud i natten,

Til eleverne:

Efter I har læst:

Fortællingen

Lav en kort liste på ca. 10 punkter over vigtigste begivenheder (handlinger) i romanen

Hvad er den vigtigste begivenhed eller tildragelse?

Find nogle steder, hvor Jens oplever fred og idyl hjemme og ude

Find steder, hvor idyllen ødelægges hjemme og ude.

Sammenhold de gode begivenheder og de dårlige og find ud af, hvad der fylder mest og hvad der påvirker Jens mest.

Personer

Far: distriktschef for Frisko is, drikker på værtshuset Vildnisset i Tjørring, damernes ven, slår næsten ikke moren, Marianne eller Jens. Drikker med kollegerne. Utroværdig og utro (?)

Jens: fortæller i 1. person og hovedperson, tegner, tænksom drømmer med hang til opdagelse (de uudforskede liv i Afrika ved Nilens

udspring (Vildniset), stjernerne, morfarens sære fortællinger fx fra første verdenskrig og hans ungdom

Han vil blive mindst hundrede år ligesom en bedstefar, der røg cigarer. Far ryger mindst 20 Cecil hver dag og hvor meget han drikker ved ingen, ikke engang ham selv.

Storesøsteren, den retarderede Marianne, er storesøster, men udviklingshæmmet, kan skrike i timevis, dunke hovedet ind i vægge så hun får buler

Moren, der både finder sig i og er frustreret over faren og sikkert sit liv som sådan. Mor: er bogholder på en trikotagefabrik og kan skrive på maskine med 10 fingre – det lyder som en maskingevær

Mormoren – der er senildement

Morfar: var maskingeværsskytte i 1. verdenskrig for den tyske hær ved Verdun, morfarens værksted og hans fortællinger

Torben – legekammeraten, der

Tommy – drengen, der dukker op og truer Jens og Torben

Ovenstående beskrivelser af personer er temmelig overfladisk. Vælg to personer, som I giver mere vægt. Beskriv gerne personerne på andre måder end på almindelig skrift (en tegning, et cv til hjemmesiden, stand-up, et digt osv)

Symbolik eller referencer:

Vildnis

Den varme sommer 1975, Afrika og Vildniset, Tarzan kavaleristerne og indianerne

Morfarens værksted, morfarens fortællinger

Engen, floden, søen

Stjernerne og stjernebillede

Tegningerne

Ulven, Tarzan, John Mogensen og Erik Oluf Andersen, den dårlige stemning som et meteornedslag med kratere i hele huset (side 90),

Marianne og Jens, der leger med tøjdukker (højre og venstre) på værelset under meteornedslag. Værelset er en bunker!

Stakkels Jim (side 111)

Find selv flere symboler eller referencer, der peger ind på meningen i romanen (der har med sommeridyllen at gøre eller med den dårlige stemning at gøre)

Modsætninger:

Find modsætninger gennem hele romanen. I skal ikke sætte sidetal på de enkelte modsætningspar, men tænke på dem mere overordnet:

Fx

Frisko is - Premier is,

kavaleristerne – indianerne,

Jens/Torben – Tommy osv.

Far – mor

Ædru – fuld

Konen – andre kvinder

Tjørring – floden/havet/Vildnisset

Find selv flere

Prøv at inddele modsætningerne efter betydning, det vigtigste først.

Hvad fortæller modsætningerne om udviklingen i bogen hos Jens og hos hans familie

Steder/lokaliteter

Herning/Tjørring/hulen/Lundgårdskolen/is-depotet/tømmerflåden/Gødstrup sø - Afrika, Nilens udspring
Zambezifloden og Tarzan, (V)vildnisset mv

Lokale skoler kan i varierende grad udnytte stederne til ekskursion til Tjørring bakke, til åen og renseanlægget og ud til søen som oplæg til arbejdet med romanen.

Skoler uden lokalkendskab kan bruge google maps, google earth eller Kraks kort til at finde lokaliteterne i romanen

Hvad kan man bruge stederne/lokaliteterne til? – læs med blyant, sådan at I finder ud af hvad Jens foretager sig de forskellige steder. Læs med blyant – og evt. en makker, hvor I finder ud af lokaliteternes betydning for personerne/relationerne.

Hvad er på spil?

Idyllen og katastroferne

Find både de gode og de grimme ting, der sker for Jens og prøv at forklare hans rolle i både det gode og det dårlige

Idyllen

Beskriv idyllen hjemme,

Den lurende katastrofe

katalysatoren

Jens og hans syn på verden

Familien

Hvad drejer Vildniset sig om?

Prøv at finde frem til nogle vigtige ting, der ikke bliver fortalt eller talt om i romanen?

Hvad er de vigtigste ting, der ikke bliver fortalt om?

Hvad er det vigtigste du som læser får ud af/lærer af denne roman?

Læs mere af Søren Jessen

Den skæve dreng, Gyldendal (VIACFU)

Den hule pige, Gyldendal

Den sorte terning, Gyldendal (VIACFU)

Liv på spil, Gyldendal (VIACFU)

Udarbejdet efteråret 2012

Kurt Thybo